

VÝZVA POSLANCOM NÁRODNEJ RADY SR

zo dňa 20. mája 2021

Vážené poslankyne, vážení poslanci,

v posledných rokoch sme svedkami veľkých stretov záujmov cestovného ruchu a súvisiacej rekreačnej výstavby so záujmami ochrany prírody a krajiny najmä v chránených územiach, ktorých výsledkom je **významná zmena krajinej štruktúry týchto území a strata často vzácných biotopov.**

V tomto kontexte si Vám dovoľujeme dať do pozornosti, že vyššie uvedený stav je v rozpore s viacerými národnými dokumentmi¹ schválenými vládou SR a medzinárodnými dohovormi², ku ktorým Slovenská republika pristúpila. V celosvetovom meradle je preferovaný udržateľný cestovný ruch vytvárajúci súlad medzi prírodným, socio-ekonomickým a kultúrnym prostredím a vyznačujúci sa **starostlivým manažmentom krajiny a ochranou záujmov miestnych obyvateľov.**

Alarmujúca situácia v chránených územiach vznikla okrem iného aj účelovými zmenami zákonov uskutočnenými v posledných rokoch, menovite v zákone č.24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (Zákon EIA/SEA) a v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Ďalším faktorom prispievajúcim k tejto veľmi nepriaznivej situácii je aj **chýbajúca odborná spôsobilosť, kvalitné vstupné podklady a platná metodika pre spracovanie krajinnoekologických plánov, nedostatočná právomoc inšpekcie životného prostredia či chýbajúca právna a metodická pomoc pracovníkom okresných úradov.**

Súčasný návrh zákona o územnom plánovaní, aktuálne v medzirezortnom pripomienkovacom konaní, neštandardne nadraduje záujmy investorov nad samosprávy ako orgány územného plánovania, čo sa v kontexte aktuálneho diania v Demänovskej doline javí ako neakceptovateľné s potenciálom na ďalšie výrazné zhoršenie. Navyše, urbanizmus v národnom parku sa musí riadiť inými princípmi ako v bežnom území, pretože tu je prioritou ochrana prírody, ktorá je zo zákona nadradená iným záujmom. Projekty sa tu nemôžu posudzovať jednotlivo, ale vždy v širších súvislostiach, pretože každý jednotlivý projekt má zanedbateľný vplyv na druhy a biotopy na celom Slovensku, no hlboké zásahy sú vždy výsledkom veľkého množstva týchto aktivít. Preto by mal mať každý národný park nielen zonáciu a Program starostlivosti o národný park, ale ich súčasťou musí byť podrobná urbanistická štúdia a plán rozvoja národného parku, ktoré definujú únosnosť prostredia pre rôzne parametre (návštevnosť, hluk, zdroje vody, koridory a biocentrá, ale aj architektonický ráz a podobne). Obec by nemala byť osamotená v procese nastavovania limitov rozvoja, pretože z podstaty veci nemá komplexný pohľad na širšie súvislosti v chránených územiach.

Členovia petičného výboru, zástupcovia mimovládnych organizácií OZ pre Dolinu, občianskej iniciatívy My sme les a Asociácie prírodného turizmu na podklade petície so **113 000 podpismi pre záchranu Demänovskej doliny (viď znenie petície v prílohe 1 a podpisové hárky v prílohe 2)** ale aj ďalších petícií za záchranu chránených území (23 000 podpisov pre Donovaly a 77 000 pre Štrbské pleso) si dovoľujú upriamiť Vašu pozornosť na súčasné a hroziace budúce spoločenské škody a vyzývajú NR SR o **prerokovanie a implementáciu nasledujúcich legislatívnych návrhov:**

¹ Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2020-2024 z perspektívy cestovného ruchu a ochrany prírody (Schválené v NR SR 30.04.2020), Návrh Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 – nové znenie (skrátene: „Slovensko – 2030 – nové znenie.“ (Schválené v NR SR 20.01.2021), Envirostratégia 2030 – kap. 13.3. Zlepšiť environmentálne povedomie prostredníctvom kultúrneho a prírodného dedičstva a cestovného ruchu", KURS 2001

² Protokol o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu k Rámcovému dohovoru o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (tzv. Karpatský dohovor), Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva, Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch

1. Zákon č. 24/2006 z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie

Návrh	Zdôvodnenie
<p>1.1. Zriaďiť štátny fond na financovanie posudzovania vplyvov na životné prostredie. Investor (žiadateľ) zaplatí zábezpeku odvodenú od investičnej náročnosti projektu a rozsahu hodnotenia. Po ukončení procesov fond žiada refundáciu, resp. vracia zábezpeku podľa skutočných nákladov na posudzovanie.</p>	<p>V súčasnosti investor sám platí hodnotiteľa, teda osobu, ktorej úlohou je objektívne posúdiť vplyv navrhovanej činnosti na životné prostredie. Doterajšie výsledky posudzovaní sú tendenčné a majú nevyvážený charakter, len málo posudzovaní skončilo zamietnutím investície.</p>
<p>1.2. Hodnotiteľov vyberať náhodne a anonymne a udeľovať im licencie priamo Ministerstvom životného prostredia SR.</p>	
<p>1.3. Do prílohy č. 8 vrátiť povinné posudzovanie investičných a prieskumných činností (posudzovanie areálov cestovného ruchu platné do r. 2011) vrátane jednoduchých stavieb od 3. stupňa ochrany.</p>	<p>V roku 2011 zo zákona táto povinnosť účelovo (pre urýchlenie výstavby) a bez náhrady vypadla.</p>
<p>1.4. Prehodnotiť prílohu č.5 a vyzvať MŽP na prehodnotenie metodiky hodnotenia vplyvov územnoplánovacej dokumentácie na životné prostredie.</p>	<p>Vplyvy ÚPD sa nemôžu posudzovať rovnakou metodikou ako činnosti.</p>
<p>1.5. Zaviesť povinnosť vypracovať variantné riešenie činnosti s použitím výlučne environmentálne priaznivých materiálov v chránených územiach.</p>	<p>Manažment chránených území vyžaduje citlivejší prístup k uchovaniu ich prírodných a kultúrnych hodnôt ako vo voľnej krajine a je žiadúce na to prihliadať aj materiálými limitmi.</p>
<p>1.6. Zdôrazniť funkčné a priestorové súvislosti činností ako dôvod pre kumulatívne posudzovanie vplyvov na ŽP (opora v rozhodnutiach Európskeho súdu).</p>	<p>Tzv. „salámová metóda“ je používaná na obchádzanie limitov stanovených týmto zákonom pre posudzovanie vplyvov na ŽP. Podľa rozhodnutí Súdneho dvora EÚ: C-244/12, Salzburger Flughafen, bod 21; C-147/07, Ecologistas en Acción-CODA, bod 44; C-205/08, Alpe Adria, bod 53) je takýto prístup neprípustný.</p>
<p>1.7. Povinne doložkou vyhodnocovať súlad strategických návrhov s dotknutými platnými, Slovenskou republikou ratifikovanými medzinárodnými zmluvami, dohovormi, programami (dokumentmi) v oblasti ochrany a zachovania prírodných a kultúrnych hodnôt.</p>	<p>Kvalita navrhovaných činností často odráža neznalosť legislatívnych noriem a dohôd vyššej úrovne.</p>
<p>1.8. Nastaviť účinné investičné a objemové parametre (okrajové podmienky) pre povinnosť posudzovania EIA, tak aby sa povinne predikovali kumulatívne, synergické a</p>	<p>V súčasnosti chýba nastavenie územných súvislostí smerom k udržateľnému rozvoju.</p>

nepriame vplyvy investičných a prieskumných zámerov na územie.	
1.9. Novelizovať Vyhlášku č. 113/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o odbornej spôsobilosti na účely posudzovania vplyvov na životné prostredie na základe odborného profilu osôb v oblasti ekológie a ŽP s limitom pôsobnosti na 10 rokov a prehodnotenie súčasných odborne spôsobilých osôb.	Táto nutnosť vyplýva z prehľadu nekvalitnej a nedostatočne spracovanej dokumentácie EIA/SEA.
1.10. Zaviesť povinnosť odpočtu skutočných vplyvov na ŽP po realizácii činnosti vo veľkoplošných chránených územiach (VCHÚ) a zaviesť kontrolu týchto odpočtov Inšpekciou životného prostredia.	Z hodnotenia činností môžu vyplynúť povinnosti monitoringu procesu výstavby a prevádzky zariadenia, ktoré však dnes v praxi nikto nekontroluje.
1.11 Metodiku posudzovania vplyvov na životné prostredie previazať s metodikou tvorby krajinnoekologického plánu (bod 5.1) a prepočtov krajinnoekologickej únosnosti a rekreačnej únosnosti (bod 5.2) a s metodikou hodnotenia vplyvov na charakteristický vzhľad krajiny (bod 2.1).	

2. Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny

Návrh	Zdôvodnenie
2.1 Definovať podmienky ochrany krajiny a charakteristického vzhľadu krajiny (CHVK) a napojiť na existujúcu metodiku hodnotenia vplyvov na CHVK.	Vzhľad krajiny je jedna z najdôležitejších hodnôt krajiny, ktorá má priamu súvislosť s atraktivitou územia a jeho potenciálom pre zvyšovanie (resp. vysokú) kvalitu života, cestovný ruch a iné. V praxi sa však zásahy do jej charakteru vôbec nezohľadňujú či už na urbanistickej, architektonickej alebo materiálnej úrovni, čo spôsobuje v súčasnosti ťažko zvrátiteľný až nenávratný úbytok jej hodnôt.
2.2 V § 14 ods 1: „Na území, na ktorom platí tretí stupeň ochrany, je zakázané:“ doplniť písm. m) „umiestniť stavbu“.	V národných parkoch v 3. stupni ochrany nemajú orgány ochrany prírody žiadne vyššie kompetencie v procese povoľovania stavieb nad rámec bežných úkonov a kompetencií napriek výroku zákona (§ 19 ods. 1), podľa ktorého je v národnom parku „ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti“.
2.3 Zriadiť samostatný ochranný štatút pre územie intravilánu v styku s ochranným pásmom a samotným VCHÚ.	V intravilánoch obcí citlivých území neexistujú potrebné ochranné pásma s účinnou zonáciou.

3. Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku – časť Územné plánovanie

Návrh	Zdôvodnenie
3.1 Implementácia krajinnoekologického plánovania ako metodicky definovaného, odborne garantovaného povinného územnoplánovacieho podkladu, ktorý nadobudne povinnú implementáciu spracovania do zadania a ďalších krokov územnoplánovacieho procesu.	Krajinnoekologický plán sa neodráža v ďalších územnoplánovacích krokoch a preto sa do procesu územného plánovania nepremietajú krajinnoekologické limity a regulatívy.
3.2 Zabezpečiť povinné participatívne územné plánovanie v chránených územiach a ich bezprostrednom okolí (zriaďovanie pracovných skupín pre účely návrhu a tvorby územnoplánovacej dokumentácie).	Všetky krajiny EÚ považujú participatívne plánovanie za nevyhnutný štandard.
3.3 Povinnosť obstarávania územných plánov zón vo veľkoplošných chránených územiach.	Vypracovanie vyššieho stupňa podrobnosti riešeného územia v merítke prislúchajúcom požadovanej vykonateľnosti priestorotvorby v citlivých územiach.
3.4 Zaviesť samostatný regulatív v územno-plánovacej dokumentácii pre 3. (a vyšší) stupeň ochrany v záujme ochrany krajinného a sídelného rázu.	Špeciálne určovať mieru zastavanosti, výškové a objemové regulatívy, plochu stavieb, typ a tvar strechy a iné.
3.5 Zaviesť povinnosť trvalého a priebežného online zverejnenia platných územnoplánovacích dokumentácií obcí a miest, ako aj dokumentácií ktoré analyticky predchádzali tvorbe územno-plánovacích dokumentácií.	Orgány územného plánovania by mali mať túto povinnosť.
3.6 Vytvoriť možnosť opravného prostriedku pre verejnosť v odvolaní na súborné stanovisko a vyhodnotenie pripomienok k územnoplánovacej dokumentácii.	Vyhodnotenie pripomienok a súborné stanovisko je kľúčovou súčasťou procesu tvorby územného plánu, do ktorého už verejnosť nemôže vstupovať.
3.7 Ustanoviť kontrolný mechanizmus odborného dohľadu nad výkonom činnosti odborne spôsobilých osôb - poverených obstarávateľov.	Odborne spôsobilé osoby sa v praxi často dopúšťajú chýb a porušení zákona.
3.8 Zaviesť povinnosť vypracovania konceptu územného plánu aj pre samosprávy pod 2000 obyvateľov v chránených územiach.	Koncept predstavuje variantné riešenie územného plánu umožňujúci verejný výber a rozhodovanie.
3.9 Prechodné ustanovenie – povinné prehodnotenie podľa § 28 Zákona č. 532/2002 územných plánov obcí do stanoveného termínu (návrh do roku 2025).	V aktuálnej územnoplánovacej praxi vznikli a vznikajú vážne prehrešky voči stratégii udržateľnosti. Tento mechanizmus prináša možnosť revízie a rehabilitácie územného plánovania v územiach hodných ochrany.

3.10 Zabezpečiť, aby profesia "územný plánovač" bola špecializovanou profesiou so samostatnou pečiatkou.	V súčasnosti profesiu územného plánovača vykonávajú autorizovaní architekti.
3.11 Zahnúť orgán ochrany prírody ako povinného účastníka (už) pri tvorbe zadania územných plánov a inej územnoplánovacej dokumentácie v chránených územiach a zabezpečiť pre orgán ochrany prírody povinnosť predložiť súhlasné stanovisko s finálnou verziou územnoplánovacej dokumentácie pred jej schválením orgánom územného plánovania (obcou).	Obce ako orgány územného plánovania v obciach na území národných parkov majú dosiahnuť pri schvaľovaní všetkých stupňov územnoplánovacej dokumentácie súhlas od orgánu ochrany prírody.

4. Zákon č. 50/1976 Zb. Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku – Stavebný poriadok

Návrh	Zdôvodnenie
4.1 Posilniť právomoci stavebných úradov proti čiernym stavbám a vytvorenie štátneho fondu pre asanácie a revitalizácie po čiernych stavbách s nadväzným refundačným mechanizmom.	Prax aj aktuálny prípad zo Zuberca poukazuje na slabé kompetencie a možnosti orgánov ochrany prírody aj samospráv čeliť neschválenej výstavbe aj mimo zón ÚPN či v chránených územiach. Súčasne malé obce často nenachádzajú finančné prostriedky na proaktívne riešenie týchto situácií.
4.2 Vylúčiť možnosti dodatočnej legalizácie stavieb v rozpore s územnoplánovacou dokumentáciou a s významnými zmenami pred dokončením (zvýšenie podlažnosti, zvýšenie zastavanej plochy nad 5 %, resp. nad 25 m ²).	

5. Iné

Súčasne Vás žiadame o poverenie Ministerstva životného prostredia na riešenie úloh:

Návrh	Zdôvodnenie
5.1 Vypracovať a zaviesť metodiku tvorby krajinnoekologického plánu podľa štandardov LANDEP.	V oblasti ochrany chýbajú kľúčové koncepčné, riadiace a metodické dokumenty.
5.2 Vypracovať a zaviesť metodiku krajinnoekologickej únosnosti a rekreačnej únosnosti.	
5.3 Bezodkladne participatívnym spôsobom zahájiť prípravu návrhov zonácií národných parkov, pilotne pre územie národného parku NAPANT.	
5.4 Zlepšiť metodickú pomoc pracovníkom okresných úradov, najmä odborov životného prostredia zo strany Ministerstva životného prostredia SR.	
5.5 V čo najkratšom čase zakomponovať povinnosť nezvyšovania lôžkovej kapacity na území národných parkov do územnoplánovacích dokumentov na národnej,	Deklarovaný národný a verejný záujem v oblasti ochrany prírody nebol v priebehu rokov 1998 - 2021 dostatočne zabezpečený.

regionálnej a miestnej úrovni v súlade s platným Nariadením vlády č. 223/1998.	
5.6 Zahájiť proces opätovného zriadenia špecializovanej štátnej správy na úseku ochrany prírody.	Záujmy ochrany prírody nie sú pod iným rezortom (dnes rezortom vnútra) dostatočne zohľadňované a chýba im koncepčný a metodický dozor z hľadiska environmentálnej odbornosti.
5.7 Posilnenie kompetencií a personálnych kapacít Inšpekcie životného prostredia.	Konania Inšpekcie ŽP ako reakcie na podnety sú neúmerne dlhé, spôsobujú prehlbovanie vážnosti problémov a rozhodnutia sú málo účinné.
5.8 Zahájiť inštitucionalizované vzdelávanie vo veci výkonu verejnej služby ako povinnosť pre všetkých úradníkov, pracovníkov štátnej a verejnej správy.	Na úrovni miestnej a regionálnej samosprávy, verejnej a štátnej správy nie je dostatočne prehlbovaná znalosť verejnej služby a konania vo verejnom záujme.
5.9 Zastaviť predložený návrh Zákona o územnom plánovaní LP/2021/218. ³	Návrh významne redukuje vplyv verejnosti na urbanizáciu území, ktoré sú jej životným priestorom. Návrh tiež dáva nevyvážený priestor investorom v pretváraní krajiny podľa ich záujmov, chránené územia nevynímajúc.

Za Vašu angažovanosť a záujem o ochranu vecí verejných Vám vopred ďakujeme.

Zároveň Vás úctivo žiadame, vzhľadom na vážnosť vyššie uvedených vecí, o vypočutie vo Výbore NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a pred plénom Národnej rady Slovenskej republiky.

Petičný výbor

Pavel Herich
OZ pre Dolinu

Iveta Niňajová
Asociácia prírodného turizmu

Karol Kaliský
Iniciatíva MY SME LES

Príloha 1: Znenie petície

Príloha 2: Zoznam podpisov

³ <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2021/218>